

МУЗЕЈ КОЗАРЕ
MUSEUM OF KOZARA

JV Галерија
Сретен Стојановић

МИРА МАОДУШ ХАРМОНИЈА СВЕТЛОСТИ ЧУВАР НЕВИДЉИВОГ У ВИДЉИВОМ

ПРИЈЕДОР, 2024.

2. Цвеће, 1979–1980.

ХАРМОНИЈА СВЕТЛОСТИ

Музеј Козаре и Галерија Срећен Стојановић заједнички обележавају Међународни дан музеја изложбом Мира Маодуш, уметнице која захтеве овог празника испуњава и својим високим дометима, и повезивањем цивилизација, нација, култура, установа... Тако су, захваљујући њеној изложби *Недовршеност довршеној – ћирилица*, Народни музеј Србије и Руски дом у Београду, први пут успоставили сарадњу обележавајући хиљаду сто педесет година словенске писмености.

Француски пријатељи, ради њима лакшег изговора, Мирно крштено име Мирјана пресловили су у Мирјам. Сасвим случајно, нису погрешили. У преводу с јеврејског, има значење упорна или пркосна, што одговара њеном карактеру. Она је истрајавала у најтежим тренуцима и с поносом се борила за универзалне вредности, истину, правду... И даље се диви фрескама на зидовима цркве Светог Јована у Медаку, које су јој отвориле врата зачуђујућег света уметности и трајно је везале за отаџбину, исту ону о којој је потресно певао Алекса Шантић. Зато није поклекла нити изгубила себе, иако се ликовно образовала у Немачкој, Италији и Француској, а најдуже живела и стварала у Паризу. При томе, никада се није удаљила од Београда, нити заборавила своје корене.

Мира у Франкфурту није подлегла утицају свог професора Јозефа Бојса, протагонисте концептуале и такозваних проширених медија. Од почетка је одлучила да гради на темељима класичног сликарства. Није желела да се креће ка смрти уметности, него да јој продужи трајање и усмери је ка вечности.

Лазар Трифуновић је сматрао да су српски уметници одлазили да преболе Европу, а болесни се враћали из ње. Он је пошао од младалачког уверења Растка Петровића: „Док не преболимо Европу и не научимо европски говорити никако нећемо успети да пронађемо што је у нама од вредности, а камоли што да изразимо тако да буде вредност за остали свет.”

Мира је научила више европских језика да би се боље сналазила, а најбоље онај ликовни, на који је и мислио знаменити брат, недостижне сестре Надежде Петровић, родоначелнице колористичког експресионизма у Србији. И он је, после стеченог искуства и нових сазнања, у приказу Пролећне изложбе уочио: „[...] наши сликари говоре, често изврсно говоре, најсавременијим и најевропскијим сликарским језиком,

али да не узимају учешћа у стварању тог језика. Они обделавају оно што други у европском сликарству ограниче. Спремни су да са оног што ограничи један пређу на оно што ограничи други [...]."

Свесна да уметност није опонашање туђих модела и, свакако не помодни тренд, него и естетски и етички чин, Мира је „преболела“ Европу. У њој је открила разне националне поетике, а онда кренула ка изворима са којих су се напајали и зачетници модерне у свету. Можда и зато, сасвим у складу са својим француским знамењем, остала је здрава, радознала, неуморна и живог духа. Током прошле и ове године, њене самосталне изложбе приредили су музеји и галерије у Београду, Крагујевцу, Ливорну и Фиренци.

Тражећи сопствени пут, Мира је пажњу поклањала мртвим природама, фигурама људи, портретима, пределима и градским мотивима. Била је блиска и својеврсној социјално ангажованој уметности. Празним конзервама и редукованом палетом, без роптања, гнева и мржње, помало резигнирано, приказивала је тешко опстајање оних који човечанство воде напред. Пролазницима усамљеним у гужви метроа указивала је на вечно исту судбину људи са дна друштвене лестнице. Снагом и говором боја, указивала је на ужасне људске судбине и вечити немир хуманисте који не остаје равнодушан пред неправдама и патњама.

Тежећи архетиповима и сржи унутарњег живота, Мира је сликала женске портрете сродне фајумским, каткад и ранохришћанским представама Богородице. Упечатљивим очима, инкарнатом који не одговара природном, свођењем форме и осталим елементима постигла је одсутност овоземаљског и извесну метафизичку димензију, као и код изванредних тихожитија са синтетичким, поједностављеним и узбудљиво чулним цветовима.

Важан сегмент Мириног стваралаштва чине предели са Велебитом и Фуџијом, као и неколико са Кримом у част Архипа Ивановича Куинџија. Моћним и продорним хроматским звуком, пиктуралношћу и изражајношћу, самосвојно се повезала са фовистима, али и Надеждом Петровић, чије су слике упоређивали са сугестивним, страсним бојама Боре Станковића. И у Мириним колористичким склоповима и материји – робусној, а тако племенитој, препознајемо одлике Срба. Својеврсни пејзажи јесу и њене слике саткане од наслага опалог лишћа. Оне делују скоро апстрактно, а плене богатом фактуром и молским сазвучјима јесењих нијанси.

Мира је низовима или групама кућа у старим париским четвртима, које краси свежа палета и пиктуралне површине у садејству са линеарним сплетовима, размишљала о прохујалом. Када су ове асоцијације на станишта људи настајале по сећању на Београд, хроматика је сонорнија, а понеки детаљ носталгично упућује у православне куполе и наше поднебље.

Милан Коњовић, један од многобројних Срба који су се здрави вратили из Париза и наткрилили локалне просторе, нуди кључ за тумачење и Мири омиљених боја: „Црвено – то је тле, црвено – то је наша земља, њене трагедије и страдања – њена крв... То је пожар, ватра, реално трајање... Црвено – то је наш човек, његов темперамент... Плаво – то је осећајност, широка словенска душа, сентименталне склоности нашег човека, нежност. Плаво – то су море и небо... Плаво и црвено – то су две топле боје наше заставе. Те боје – то је за мене основица за све.” Мира користи палету широког распона, која зрачи њеном светлошћу, снагом, лепотом и љубављу, посебно са летристичких композиција од краја девете деценије прошлог века.

Приликом честих боравака у Јапану, земљи која поштује традицију, Мира се бавила и калиграфијом. Почела је да ствара наизглед апстрактне слике, испуњене музиком писмена и раскошним пластичним структурама. Прве је засновала на кореспонденцији Ван Гога и Гогена. Словима, речима, појмовима, понеком реченицом и спектрима ових њој омиљених уметника и претеча експресионизма и фовизма, сугерисала је њихова и своја

1. Свети Симеон Мироточиви, 1979.

настојања. Као љубитељ поезије, полазила је и од стихова Рембоа, Коктоа или других француских песника, нашавши у њима оно што сама поседује и осећа.

Од почетка десете деценије XX века, Мира слави и прославља ћирилицу. Своје слово љубве повезано са судбином Срба прогнаних са својих вековних огњишта током стварања нових држава и нација у некадашњој Југославији, Мира је засновала на потреби да уметношћу покаже најлепше лице свог народа и ускликне: *Ја сам Српкиња!* Од тада је наставила да са поносом исписује похвалу свом роду. Предавала се поетици српских слова, уз акценте оних руских, да би указала на сродност и пријатељство православних народа.

7. Шума (сећање), око 1980–1981.

Мира је упориште и исходиште налазила у свевременим стиховима Ђуре Јакшића, посебно родољубивим (*Јевроји, Ја сам сјена, Осећам, Косово*), затим у поезији Владислава Петковића Диса (*Наши дани*), Александра Сергејевича Пушкина (*Песма о љубави, Пророк, Елеџија*) и Сергеја Јесењина (*Писмо мајци, Сергеј Јесењин - Пушкину*). Циклус слика посветила је поезији Јована Дучића, чију целокупну делатност познаје и изузетно поштује. Његовим речима, реченицама и строфама (*Човек говори Боју, Крила, Песме Боју*), као и других омиљених јој песника, створила је ликовно савршене композиције које плене лепотом и изненађујућим могућностима пластичне структуре. Посвећеношћу верника, препуштала се аутоматизму потеза и спонтаности наношења пасте. Утисак је, да је и њој, као Леониду Шејки, сликање постало облик молитве. Да би објаснила себе, давала је ликовни смисао мислима и порукама песника. Чинила је то смелом колористичком оркестрацијом; комплементарним сударима; различитим јачинама звука; светлошћу која заискри у сусрету пигмената или је садржана у њима; некад пригушенијом, али увек сугестивном гамом са сонорним акцентима; тонским вибрацијама унутар оформљених партија исте боје; разрешавањем неочекиваних акорда који условљавају даље одnose и ток основне арије.

Матисово објашњење да узбуђење, осећања и реакције свог сензибилитета исказује бојом, лако примењујемо и код Мира. Уз то, и она свако дело гради врло рационално према законима традиционалног сликарства у сагласју са опредељењем да естетски доживљај оствари искључиво ликовном лексиком, ритмовима, вертикалама, дијагоналама, хоризонталама, равнотежом маса, логиком композиције, експресивношћу линија и материје. Зато она улази у бројну породицу савремених фовиста. Њене колористичке симфоније извиру из живота, али су тајновите и удаљене од стварности, једнако као и никада одгонетнута запитаност о Богу, природи, човеку, нацији, љубави, носталгији, усамљености, уметности... Оне су, пре свега, хроматска експлозија и пластични искази што изазивају оптички доживљај. Према таквом неговању космичког света слике, она је доследна поборница увек актуелне модерне, али нуди особену естетику испуњену њој и свима нама тако драгом матерњом мелодијом.

Озарењем својих слика, Мира је Духом тајанства одговорила на Дучићев вапај Богу: „Јеси ли у страшној катастрофи звезда, / Или хармонији светлости?”

Љубица Миљковић

ЧУВАР НЕВИДЉИВОГ У ВИДЉИВОМ

У свом умењу и уметности Мира Маодуш полаже пред нас живо исписану и осликану светосавску мисао „За Србе је уска стаза, а не широк пут.“ Ове речи упућују нас ка мери, односно равнотежи и обрасцу, узору и идеалу, као начелима слободе, а Миру снаже да извесност свог уметничког прегнућа види у својој служби светлости.

Уметност доприноси уцелињеној радости теологије. Мира је спознала ову тајну уметничког стварања – у посвећеном хваленију Божанског Логоса. То славословље Богу и Роду населило је срце и дух Мирјане Маре Маодуш, а она је остала задивљена ликовима светих ратника, светих мученика и светих арханђела. Њена сликарска поетика сведочи да православни уметник има мудрост разликовања: он саглашава (уметнички поступак) само са лепотом преображењског света – откривеност у Христу Богу. Зато му Највећи Уметник и даје храброст да мења најпре себе, па и свет око себе – уношењем и чудесним умножавањем хлебова Лепоте Божије... Њену руку ка слободним потезима надахнутим на извору, води Свети Дух, јер у почетку беше Слово (Логос). Овде можемо да осетимо то Слово, да опазимо његово спуштање на земљу, његову спасилачку енергију и да видимо шта га разликује од његовог механичког приказа. Мирино *свейлојисање* (сликање) тако одагнава таму, дарујући свету лепоту српских (словенских) ћирилских иконичних слова – слика. У њима, читајући одгонетамо стихове српско-руског песничког братства, о Богу, љубави, отаџбини, части и слави...

Извор Мириног надахнућа је у светлости садржане у дубинама и тајнама Творца. Покрет њен бојом, тајни додир са светом који шаље своје поруке, и лепота њеног рукописа, није само у одабраној линији и бојама, она је у значењима, у тварном и сферном, што творе та значења проистекла из жудње за невидљивим светом. Зато се њен уметнички израз уобличава у химну стварању. Тако она оплемењује живот око нас и даје му наду и склад с временом које не пролази.

Мирину меку, христочежњиву душу, упијала је подлога која сада плодоноси господствене дарове, да додирну нашу душу. Прате је шапат молитвене тишине и смерне плавети попут краљевског, рашког, плавог ока и танана осећајност и потреба за лепотом. Њене слике, у молитви и с љубављу осликане, прожете лирском осећајношћу, живе у призивању Божанског, а нас прожимају, охрабрују, преносећи духовно озарење са узора на нас, посматраче. Реч је о неосетно освојеној и достигнутој духовности, јер Мирини унутарњи духовни пејзажи проосећаних предела,

градова, суштина, поседују невидљиви говор, а слике су јој унутарњи вртови из којих светли небеско.

Одолева Мира искушењима и упорно истрајава на одабраном путу, подстичући свој таленат сазнањем да се у сваком заметку налази и тајна порука предака. Мира слика – срчано, горљиво, предано, храбро, она и опомиње и подсећа и лечи и бодри. Она је сликар Наде, Вере и Љубави. Душа њена о којој говоримо, без остатка је обликована притајеним столећима српске голготе, али и Васкрса. У њеним сликама, слуги се нешто надвремено, али и правовремено... оне су јединствен калеидоскоп знања и талента, искуства и љубави. Оне зато зраче и плене својим богонадахнућем, спремношћу да се и живот жртвује због Светог Духа истине и лепоте. Да се кроз лепоту усправимо и радујемо у Истини која не зна за време.

Пре него што је постала становник великих градова, блиставих и раскошних престоница и грађанин света, пре свих њених академских и уметничких почетака, пређених путева и искушења, високих признања и заслуженог поштовања и славе – Мира Маодуш, задојена је Дучићевим светоназором о *Боју и Српству* на којем почива и њено пламено родољубље: „Отаџбина није ни племе, ни језик, него колективни дух једног народа“. Да бисмо могли да се радујемо Мириној уметности, требало би да кренемо у потрагу за изгубљеним временом.

Организатори и приређивачи изложбе Мириних изабраних слика, знају да је најлепше примање давање, зато су желели да се овом духовном гозбом, сви заједно орадостоимо и озаримо, подсећајући се из којих нам је дубина корен, а у које нас висине диже лоза.

Весна Башић

8. Париз (Улица Фалгиер), 1982-1983.

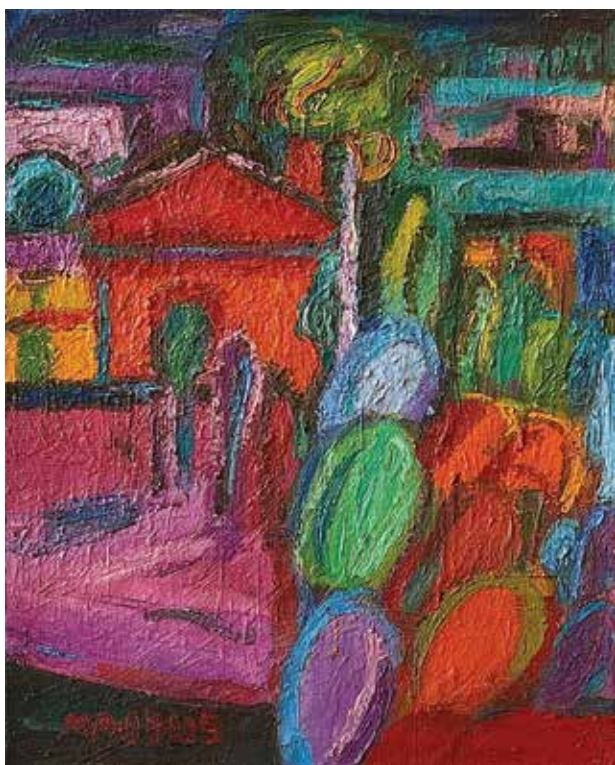
10. После ручка, 1983-1984.

12. Јесен у Паризу, 1986.

13. Брзи зец (Le lapin agile), 1986.

15. Београд – Маринкова бара, 1987.

19. Светло је дошло, око 1995.

20. Токио - Час јапанског језика, 2000.

21. Блесак, 1995-2000.

24. Дијаспорам, 2010-2019.

26. Хлеб наш насущный, молитва, 2015.

27. Процена (L'estimation), 2010-2020.

30. Јесењин – Песма Пушкину, 2015-2024.

35. Као љубав, 2020-2022.

37. Каћуша (Руска народна), 2022-2023.

39. Застава, 2023.

ПОПИС ИЗЛОЖЕНИХ СЛИКА

1. **Свети Симеон Мироточиви,**
1979, уље на дасци, 162 x 42 цм
2. **Цвеће,**
1979-1980, уље на платну, 46 x 38 цм
3. **Башта испред атељеа (Сите Фалгиер),**
1980, уље на платну, 55 x 46 цм
4. **Фајум,**
1980, уље на платну, 35 x 27 цм
5. **Париз (сећање),**
1980-1982, уље на платну, 33 x 24 цм
6. **Залазак сунца на Велебиту,**
1980-1981, уље на платну, 200 x 200 цм
7. **Шума (сећање),**
око 1980-1981, уље на платну, 200 x 200 цм
8. **Париз (Улица Фалгиер),**
1982-1983, уље на платну, 38 x 46 цм
9. **Празне конзерве,**
1983, уље на платну, 38 x 46 цм
10. **После ручка,**
1983-1984, уље на платну, 46 x 38 цм
11. **Лишће на Булевару Пастер,**
1984-1986, уље на платну, 38 x 46 цм
12. **Јесен у Паризу,**
1986, уље на платну, 33 x 41 цм
13. **Брзи зец (Le lapin agile),**
1986, уље на платну, 33 x 41 цм
14. **Облаци изнад Велебита,**
1987, уље на платну, 55 x 46 цм
15. **Београд – Маринкова бара,**
1987, уље на платну, 42 x 35 цм
16. **Ниске цене (Les prix bas),**
1990, уље на платну, 59 x 65 цм
17. **Ђура Јакшић – Јевропи,**
1991, гваш на папиру, 54 x 39 цм
18. **Владислав Петковић Дис – А иду дани,**
1991, акрилик на платну, 60 x 120 цм
19. **Светло је дошло,**
око 1995, уље на платну 200 x 200 цм
20. **Токио – Час јапанског језика,**
2000, уље на платну, 61 x 50 цм
21. **Бљесак,**
1995-2000, акрилик на платну, 162 x 130 цм
22. **Црвени трг,**
2010, акрилик на платну, 200 x 200 цм
23. **Пушкин – Месец,**
2010-2015, акрилик на платну, 105 x 97 цм
24. **Дијаспорам,**
2010-2019, акрилик на платну, 200 x 200 цм
25. **Воleti сликати (Aimer peindre),**
2010-2020, уље на платну, 73 x 50 цм
26. **Хлеб наш насушни, молитва,**
2015, акрилик на платну, 38 x 55 цм
27. **Процена (L'estimation),**
2010-2020, уље на платну, 73 x 50 цм
28. **Опсесија (L'obsession),**
2015-2020, уље на платну, 90 x 146 цм
29. **Велика застава,**
2015-2020, акрилик на платну, 195 x 340 цм
30. **Јесењин – Песма Пушкину,**
2015-2024, акрилик на платну, 195 x 130 цм
31. **Ван Гог – Писмо Гогену,**
2015-2024, акрилик на платну, 162 x 130 цм
32. **Ја молим Господа,**
2016, акрилик на платну, 55 x 46 цм
33. **Небодери,**
2019, акрилик на платну, 162 x 130 цм
34. **Народ,**
2019-2022, уље на платну, 122 x 61 цм
35. **Љ – Као љубав,**
2020-2022, акрилик на платну, 65 x 96 цм
36. **Додајте,**
2020-2022, акрилик на платну, 100 x 81 цм
37. **Каћуша (Руска народна),**
2022-2023, акрилик на платну, 100 x 100 цм
38. **Упаљено светло,**
2022-2023, акрилик на платну, 146 x 89 цм
39. **Застава,**
2023, акрилик на платну, 130 x 243 цм
40. **Данте Алигијери – Молитва,**
2024, акрилик на платну, 116 x 178 цм

Мира Маодуш се родила 14. октобра 1942, у италијанском војном логору крај Медака, који је пружио уточиште њеној мајци Софији, чији су деда и отац Николе Тесле рођена браћа. Од своје десете године настанила се и школовала у Београду.

Студирала је сликарство у Школи за примењене уметности у Франкфурту (1965–1968), на Академији (Accademia di belle arti) у Венецији (1969–1972) и на Академији (Ecole National Superieure des Beaux-arts) у Паризу (1972–1975), затим и магистрирала (1977) из области историје уметности на Универзитету у Милану (Universita degli Studi di Milano). Течно говори немачки, италијански, француски и енглески, а служи се руским и јапанским. Осим у Немачкој и Италији, пола века у Француској, дуже или краће боравила је у Русији, Енглеској и Сједињеним Америчким Државама.

Члан је француског Удружења уметника (La Maison des Artistes) од 1977, јапанске групе уметника Ша-Ћи-Цу од 1983. и УЛУС-а од 1987. године.

Бави се сликарством (уље, акрилик, темпера, гваш, акварел) и цртежом (оловка). Добитник је Награде за ликовно стваралаштво из „Фонда Момчило – Момо Капор“ (2014).

Учествовала је на заједничким ликовним смотрама, између осталих у Паризу (Мајски салон и Јесењи салон), Токију (изложбе УЕНО музеја), Милану (Слободна академија сликарства), Београду (Октобарски салон, Јесења изложба, Цртеж и мала пластика), итд. Народни музеј Србије уврстио је њену слику Ћирилица у монументалну ретроспективу под називом Српско сликарство XX века, приређеној поводом уласка у трећи миленијум.

Од прве самосталне изложбе у Верони 1973, представља своје стваралаштво у Италији (Бреша, Милано, Ливорно, Фиренца), Јапану (Токио, Убе), Француској (Париз), Србији (Београд, Ужице, Трстеник, Лазаревац, Крагујевац) и Републици Српској (Требиње).

Њена дела чувају и излажу Народни музеј Србије, Музеј савремене уметности и Галерија 73 у Београду, Музеј Херцеговине у Требињу, Музеј Козаре и Галерија Сретен Стојановић у Приједору, Мијаги музеј у Токију, Музеј савремене уметности у Камакури, Галерија Палате Пегаз Регионалног савета Тоскане (Pinacoteca di Palazzo del Pegaso) у Фиренци, а налазе се и у многим приватним збиркама.

Више слика Мире Маодуш, Унеско је од 1988, често репродуковао на својим новогодишњим честиткама. Сценографи су њеним делима опремали студио француског националног Другог програма, између осталих за француског председника Валери Жискар Д' Естена.

Њене слике одредиле су ликовни идентитет значајног јапанског приручника са Мајкрософт програмима, као и недавно објављене капиталне књиге Историја српско-руских политичких односа од XVIII века до данас.

ПОВОДОМ ИЗЛОЖБЕ МИРЕ МАОДУШ У ФИРЕНЦИ

Изложбени простори Регионалног савета пружили су гостопримство овој прелепој изложби дела уметнице међународног домета која у Фиренци и Тоскани проналази земљу оног Леонарда да Винчија који је у својој уметности и рефлексiji задивљујуће умео да споји сликарство и поезију.

Мира Маодус, чија биографија сама по себи оцртава њену европску и међународну димензију, учинила је потрагу за односом форме и боје суштином своје уметности.

Уметничко истраживање које нас води до порекла знака. Слова сваке абецеде настала су као еволуција цртежа. Стога писма која користимо имају дугу историју која траје миленијумима. Та прича која нас је од воловске главе египатског хијероглифа довела до Алефа Феничана, па до Алфе Грка до А латинског и Аз старословенског ћириличног писма.

Ослобађање слова од конвенционалних ограничења и враћање слободном пореклу цртежа, креативности, знакова слободе пред строгим инструментима у општој употреби.

Знакови који такође могу одржати везу са значењем које изражавају, али који ипак успевају да га превазиђу обликом и бојом на платну.

Тако настаје свет знакова, графичких трагова, стварних речи на најразличитијим језицима, који на слободан и креативан начин, у хармонији боја које генеришу, нуде посматрачу простор слободе у коме свако од нас може да ужива.

Поетски текстови постају боје и облици који задиру у дубине уметничког надахнућа у коме се налазе и спајају све уметности.

Зато вас позивам да приликом посете овој изложби уживате и уживате у свом простору слободе који нам ова платна нуде.

Анџонио Мазео
председник Регионалног савета Тоскане

ЈУ Матични Музеј Козаре и ЈУ Галерија Сретен Стојановић

ПРИЈЕДОР, 17. МАЈ - 17. ЈУЛ 2024.

Издавач: Музеј Козаре Приједор; **За издавача:** Драјана Мамић, директор

Умјетнички савјет Музеја Козаре: Алекса Милић, Милан Крајновић,

Марјан Муњиза, Жељка Пајић и Владимир Влачина;

Фотографије: Лана Мухић; **Графички дизајн:** Зоран Совиљ

Техничка реализација изложбе: Алекса Милић и Синиша Тимарац

Штампа: Графички ашеље „ГРАФИТ“ Приједор; **Тираж:** 100 комада